

Інвестиційний та науково-технічний потенціали: напрямки взаємозв'язку

Підвищення рівня конкурентоспроможності економічних систем значною мірою обумовлено зміною економічної ролі інновацій, темпів, напрямків і механізмів реалізації інноваційних процесів. Як відомо, зростання ВВП на 70-80% залежить від науково-технічного фактору, і країни, що не володіють конкурентоспроможним ресурсним потенціалом, пов'язують свій майбутній розвиток саме із розробкою високих технологій, для чого, безумовно, необхідний високий науково-технічний потенціал. Однак проведення широкомасштабної інноваційної політики завжди вимагає досить великих капітальних вкладень, інвестиційна підтримка пріоритетних напрямків розвитку економіки, нових технологій і інноваційних процесів є основою економічного зростання. У механізмі забезпечення науково-технічної діяльності важливе місце належить економічним відносинам, що складаються з приводу формування і використання інвестиційного потенціалу суспільства в цій сфері. Під інвестиційним потенціалом науково-технічної діяльності слід розуміти сукупність фінансових ресурсів, що суспільство може виділити для реалізації інноваційних програм.

На перший погляд, зв'язок між інвестиційним та науково-технічним потенціалами вбачається очевидним – впровадження інновацій неможливе без відповідної інвестиційної підтримки. Але це тільки один напрямок впливу – прямий. Насправді взаємні зв'язки та взаємний вплив цих потенціалів є набагато складнішим. Якщо розглядати інвестиції та інновації як системоутворюючі фактори економічного зростання, слід вести мову і про зворотній зв'язок, причому саме він, скоріш за все, не є таким однозначним, ніж прямий.

Можна виділити наступні напрямки прямого взаємозв'язку досліджуваних потенціалів, тобто впливу інвестиційного потенціалу на науково-технічний:

- проведення широкомасштабної науково-технічної політики завжди вимагає досить великих інвестицій;
- інвестиційний потенціал слугує своєрідним барометром рівня соціально-економічного розвитку, якості життя членів суспільства, а, як відомо, чим вищим є рівень життя, тим більшою стає здатність до науково-технічного розвитку;
- економічна природа інвестицій обумовлена закономірностями процесу розширеного відтворення й полягає у використанні частини додаткового суспільного продукту для збільшення кількості і якості всіх елементів системи продуктивних сил суспільства, в тому числі – науково-технічної підсистеми;
- реалізація можливостей науково-технічної системи в значній мірі залежить від ефективності використання інвестиційних ресурсів і здатності інвестиційного сектора реагувати на появу нововведень;
- ефективне використання інвестицій оживляє ринки товарів і послуг, в тому числі – інноваційних.

Крім того, можна виділити напрямки зворотного взаємозв'язку досліджуваних потенціалів, тобто впливу науково-технічного потенціалу на інвестиційний, зокрема:

- під впливом інновацій трансформуються економічна організація суспільства, відбувається поступове витіснення деяких виробництв і галузей, що зміщує акценти в інвестуванні;
- інновації забезпечують технологічну безпеку, формують конкурентоспроможність країни на світовому ринку, що робить її привабливою для потоку інвестицій;
- інновації обумовлюють зміну цілого ряду загальних параметрів відтворювального процесу, в тому числі – співвідношення витрат на нагромадження, заміну і функціонування основних фондів. Складність аналізу цих тенденцій полягає в різнонаправленому впливі інноваційних процесів на відтворення основних фондів. Слід зазначити, що усе більш широке охоплення якою-небудь інновацією різних сфер економіки веде до швидкого розширення основних фондів і перерозподілу національного доходу на користь нагромадження. Тут діють дві протилежні, але взаємодоповнюючі тенденції. З одного боку, чим ефективніше нова техніка, тим вигідніше збільшувати масштаби її застосування, і, відповідно, підвищувати норму нагромадження. З іншого боку, чим значніше економія витрат праці, обумовлена інноваціями, тим більше існує можливостей здобувати з цього джерела ресурси для здійснення довгострокових, але менш ефективних проектів, тобто, чим ефективніше розвиваються одні види техніки, тим більше можливостей для розвитку інших, менш ефективних видів;
- зростання інновацій призводить до збільшення інвестиційного навантаження на економіку, інноваційні процеси призводять до випереджального росту інвестицій у порівнянні з національним доходом. При цьому, чим вище темпи економічного зростання, тим більшим стає це випередження, причому, відтворення основних фондів відбувається більш швидкими темпами, ніж збільшення їх фізичного обсягу;
- інноваційні процеси здійснюють різнонаправлений вплив на відтворення основних фондів. Так, паралельно екстенсивним формам інноваційного розвитку формуються тенденції, що протидіють збільшенню капітальних вкладень і знижують інвестиційне навантаження на економіку. Прикладом цього є створення принципово нової технології, здатної суттєво знизити обсяг інвестиційних вкладень на одиницю корисного ефекту. У цьому випадку звичайно відбувається зміна поколінь техніки і процес економії живої праці доповнюється економією упредметненої праці, що, як правило, у підсумку призводить до зниження масштабів нагромадження і приросту основних фондів у їхньому вартісному вимірі. Це означає, що ефект, який створюється новою технікою, може зростати швидше, ніж її вартість.